

Posudek konzultantky

na rigorózní práci Mgr. Tomáše Procházky na téma:

Dědické řízení v České republice a v Německu

Autor předkládá k hodnocení svou rigorózní práci na shora uvedené téma o nadprůměrném rozsahu 232 stran vlastního textu. Přílohou práce jsou kromě obligatorních formálních i přílohy, které ilustrují zkoumané instituty, resp. též kontakty na vybrané Notářské komory. Autor však opomněl uvést přehledný seznam těchto příloh, který by usnadnil orientaci v této části práce.

Především je třeba ocenit autorovu volbu tématu. Pro většinu právních institutů v současnosti platí, že jejich komparativní analýzy jsou žádoucí a přínosné. Je tomu tak proto, že ve značné míře se v právních vztazích vyskytuje cizí prvek. Porovnání právní úpravy procesních otázek dědického práva je proto dobrou volbou, která však současně postavila autora před značné nároky. Do jaké míry se mu podařilo s těmito nároky vyrovnat bude předmětem níže uvedeného hodnocení.

K systematickému rozvržení textu práce: autorem zvolená systematika je přehledná, věcně správná a logická. Autor postupuje tématem v jeho přirozené struktuře. V jednotlivých partiích se přitom nejprve zabývá českou úpravou a pak úpravou německou (s výjimkou institutů, které nemají odpovídající ekvivalent v úpravě německé – např. dodatečné projednání dědictví a ochrana oprávněného dědice v ČR). Práce má proto 10 hlavních částí, které se postupně zabývají jednotlivými instituty dědického řízení. Navíc, a přínosně, autor zařadil i partii, věnovanou dědické dni a zařadil i partii věnovanou rakouské úpravě dědického řízení. Závěrečné úvahy jsou pak stručným shrnutím, ale obsahují i náměty de lege ferenda.

K vlastnímu obsahu práce: práci uvádí předmluva, v níž autor vysvětluje svůj přístup k tématu, cíle svého zkoumání a jeho metody.

První část se zabývá hmotněprávními předpoklady dědění v obou sledovaných právních řádech. Autor zařazuje účelné výklady o ústavních základech německého právního řádu a

připojuje zajímavé demografické úvahy. Rovněž výklady nových, resp. staronových, institutů dědického práva v novém Občanském zákoníku považuji za vhodně zařazené.

V rámci ústní obhajoby by měl autor vyjasnit právní postavení vykonavatele závěti podle německého platného práva (např. jeho komunikace s bankami, zjišťuje-li existenci a výši zůstatků představuje prolomení bankovního tajemství), včetně jeho právní odpovědnosti vůči dědicům a vůči třetím osobám.

Řízení o dědictví v ČR a SRN je věnována druhá část posuzované práce. Tato partie práce však slouží pro přehled pramenů právní úpravy a pro obecné charakteristiky obou procedur, resp. jejich odlišností. Podrobnější popisy a analýzy jednotlivých institutů dědického řízení jsou pak obsahem následujících částí 3. – 5. a 7. S prameny právní úpravy dědického řízení souvisí praktická otázka, která vyvstává právě v souvislosti s dědickou posloupností, tj. časová působnost právních norem (autor se těmito problémy zabývá v práci až později v jiných souvislostech - viz str. 176). V rámci ústní obhajoby nechtě se tedy autor vysloví k otázce aplikace procesních norem pro případ, že hmotněprávní poměry konkrétního případu se budou posuzovat podle norem platných v době smrti zůstavitele. Oceňuji popis soudních soustav ústavního soudnictví v SRN, který vhodně výklad doplňuje, nicméně užitečnější je popis soustavy obecných soudů, resp. místo pozůstalostního soudu (něm. Nachlassgericht) v něm, který doplňuje výklady na straně 59. Některé výklady o postavení soudců však nejsou přesné (viz např. „jmenování zpravidla na doživotí“, jak uvádí autor na str. 72).

V části 3. se autor věnuje pravomoci a příslušnosti soudu k řízení o dědictví v obou sledovaných zemích. Oceňuji zařazení výkladů o stále častějších dědických věcech s cizím prvkem, které činí výklad úplným. Přirozeně na tyto výklady navazují poznámky věnované v části 4. osobám a orgánům zúčastněným v dědickém řízení v ČR a SRN, a to včetně problematiky zastoupení účastníků dědického řízení. I zde jde o fundované výklady, v nichž autor prokazuje velmi dobrou znalost.

Průběh dědického řízení je předmětem autorova zájmu v následující části 5. Logicky jde o nejrozsáhlejší partii. Autor popisuje obě předmětné procedury v jejich přirozeném právně předpokládaném sledu fází. Výklady o právu německém jsou navíc vhodně ilustrovány na dobře vybraných případech, které se odlišují formou, v níž byla pořízena závěť. Poslední

příklad vyvolává otázku, jaká je odpovědnost (civilní) dědiců, kteří dědickému soudu soukromou závěť, v rozporu se zákonem, nepředloží.

Zařazení kapitoly věnované likvidaci dědictví je rozhodně dobrým rozhodnutím autora, neboť tyto postupy jsou, vzhledem k narůstajícímu počtu předlužených dědictví, stále častější. Zde oceňuji autorovu dobrou znalost aplikačních souvislostí (zejména jde o problematiku zpeněžování majetku ve veřejné dražbě, event. jinak, které se věnovala i série článků v odborném časopisu českého notářství Ad Notam) a autorovo přehledné zpracování způsobů zpeněžování.

Následující část se zabývá tzv. dodatečným projednáním dědictví. Závěry o počtu těchto případů by měly být opřeny o zdroj těchto údajů. Zde oceňuji především autorovu velmi dobrou orientaci v problematice účastenství v tomto řízení, neboť otázka eventuálního rozšíření okruhu dědiců oproti původnímu řízení je často řešena. Autorova argumentace je přesvědčivá a fundovaná. Související praktickou otázkou je aplikace norem procesního práva platných v době úmrtí zůstavitele. I tento problém je zpracován kvalifikovaně.

Opravné prostředky jsou předmětem výkladu v části 8., a to opět v komparativním - byť stručném - pohledu či přehledu. Ochrana oprávněného dědice je přiblížena v následující části 9.

Zpracování platné právní úpravy dědické daně v obou sledovaných zemích považuji za vhodné, protože i daňové otázky mají významný soukromoprávní dopad (např. při rozhodování dědiců pro přijetí, resp. odmítnutí dědictví). Své výklady navíc autor činí srozumitelnými pomocí vhodně zvolených příkladů. Tato partie práce navíc obsahuje i přehled daňových sazeb dědické daně v rámci EU (resp. též EHP).

Relativně krátký, ale věcně obsáhlý je exkurs do dědického řízení v Rakousku. Vzhledem ke společným kořenům české a rakouské právní úpravy je taková partie užitečným obohacením a činí zpracování tématu komplexním.

Závěrečná část je nazvaná Shrnutí, výsledky zkoumání, diskuse a náměty de lege ferenda. Autor své zde vyslovené závěry přehledně uspořádal a zaměřil svou pozornost na vybrané instituty, u nichž vyjadřuje svá stanoviska. Ohledně datových schránek autor vyjadřuje svou

kritiku ohledně veřejnosti, resp. neveřejnosti identifikátoru datové schránky, ale bezprostřední vztah jeho kritiky k tématu postrádám.

Práci uzavírá autorův doslov.

Závěr:

Práci Mgr. Tomáše Procházky hodnotím jako velmi zdařilé zpracování rigorózního tématu, které svým rozsahem, obsahem i způsobem zpracování plně vyhovuje požadavkům kladeným n tento druh prací a některých ohledech je dokonce převyšuje (komparativní poznámky nejsou jen pouhým popisem jiného právního řádu, nýbrž jeho solidní a samostatnou analýzou).

Autor ve své práci prokázal výbornou orientaci v platné právní úpravě zkoumané oblasti, v jejich aplikačních i interpretačních problémech. Prokázal rovněž velmi dobrou znalost vhodně zvolených pramenů a schopnost samostatné práce se zvolenými zdroji poznatků.

Z těchto důvodů doporučuji hodnocenou práci k ústní obhajobě.

Praha 14. 3. 2012

Doc. JUDr. Alena Macková, Ph.D.

Konzultantka rigorózní práce